

Asia: VN/15936/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain ja valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleisiä huomioita esityksestä

Patentti- ja rekisterihallitus tukee (PRH) ehdotuksen tavoitteita täsmentää valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen rekisterinpitovastuita ja nykyistä paremmin mahdollistaa palvelukeskuksen poikkeus- ja häiriötilanteisiin varautumista.

PRH tukee myös tavoitteita selventää palvelukeskuksen ja sen asiakkaiden vastuita ja velvollisuuksia palveluiden käyttöönotossa ja tuotannossa. Myös ehdotus tarkoituksenmukaisuusharkintaan perustuvasta virkasuhteen käytöstä henkilöstön palvelussuhteen lajina on perusteltu.

2. Yhteiset palvelut

- **Kommentit 2 §:n muuttamisesta**

Ehdotuksen mukaan yhteisiin perustietotekniikkapalveluihin lisättäisiin perustietotekniikkapalvelujen tuottamiseen liittyvät tietoturva-, valvonta- ja lokienhallinnan palvelut. Myös 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin yhteisiin tietojärjestelmäpalveluihin lisättäisiin niiden tuottamiseen liittyvät tietoturva-, valvonta- ja lokienhallinnan palvelut.

PRH pitää ehdotusta perusteltuna.

Palvelukeskus on tuottanut PRH:lle osittain tietoturva-, valvonta- ja lokienhallinnan palveluja jo nykytilassa, eli tältä osin ehdotettava ei merkittävästi muuttaisi nykytilaa.

Tietoturva-, valvonta- ja lokienhallinnanpalveluiden laajentaminen yhteisiin tietojärjestelmäpalveluihin parantaisi merkittävästi yhteisesti tuotettavien palveluiden tietoturvallisuutta.

3. Yhteisten palvelujen rekisterinpitäjät

- **Kommentit uuden 2 a §:n lisäämisestä**

Ehdotettavalla rekisterinpitovastuista koskevalla sääntelyllä pyritään parantamaan palvelukeskuksen ja sen asiakkaiden mahdollisuuksia toteuttaa rekisterinpitäjälle kuuluvia vastuita ja velvollisuuksia. Tarkoituksena on aiempaa kattavammin sääntelyn avulla varmistaa rekisteröityjen henkilötietojen suojan toteutuminen.

Ehdotuksen mukaan PRH olisi rekisterinpitäjä sellaisten henkilötietojen osalta, joita se käsittelee valtion yhteisissä tieto- ja viestintäteknisissä palveluissa lakisääteisten tehtäviensä hoitamisen yhteydessä. Tämä vastaa käytännössä jo nykytilaa, eikä siihen ole huomauttamista.

Perusteluissa on todettu, että asiakkaan (PRH) valtion yhteisiin palveluihin tallentamat tallenteet olisivat PRH:n asiakirjoja ja PRH vastaisi niiden luovuttamisesta. Ehdotuksen perusteluissa ei kuitenkaan ole otettu kantaa siihen, olisiko tämä poikkeus voimassaolevaan asiakirjojen julkisuutta koskevan lain 7 §:n mukaiseen asiakirjan julkiseksi tulemista koskevaan säännökseen.

Pykälän 2 § 2 momentissa säädettäisiin yhteisrekisterin pitämisestä. Palvelukeskus ja kukin sen asiakas olisivat yhteisrekisterinpitäjiä valtion yhteisten palvelujen teknisen toiminnan varmistamiseksi käsiteltävien välttämättömien henkilötietojen osalta.

Perusteluiden mukaan näitä välttämättömiä tietoja ovat esimerkiksi tieto- ja viestintäteknisissä palveluissa syntyvät sähköpostin välitystiedot, IP-osoitteet ja muut perustiedot, joita yhteiset palvelut tarvitsevat, jotta ne ylipäänsä toimivat ja jotta käyttäjät voivat niitä käyttää. Suurin osa näistä perustiedoista muodostuu palveluissa ja tietojärjestelmissä niitä käytettäessä.

Jossain määrin epäselvää on kuitenkin se, onko eri tilanteissa kyse yhteisrekisterinpidosta vai olisiko palvelukeskus yksinomainen rekisterinpitäjä. Joidenkin tietojen osalta ilmeisesti näin on, koska perusteluissa todetaan erikseen se, että yhteisrekisterinpitäjyys ei koskisi tietoturva-, valvonta- ja lokienhallinnan palveluja.

4. Yhteisten palvelujen käyttöönoton ja liittämisen hyväksyminen

- Kommentit uuden 7 §:n lisäämisestä

Ehdotuksen mukaan palvelukeskuksella olisi toimivalta hyväksyä 2 §:ssä tarkoitetut valtion yhteiset tieto- ja viestintätekniset palvelut käyttöönotettaviksi. Ehdotuksen tarkoituksena on varmistaa valtion yhteisten palvelujen laadun ja turvallisuuden toteutuminen. Tähän ei ole huomauttamista.

Pykälä sisältäisi myös säännöksen palvelukeskuksen toimivallasta hyväksyä asiakkaidensa toimialasidonnaisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen liittäminen valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen palveluympäristöön. Palvelukeskus vastaisi käyttäjien toimialasidonnaisten palvelujen liittämisen hyväksymisestä vastuullaan olevan palvelutuotannon osalta.

Lisäksi säädettäisiin palvelujen liittämisen hyväksymisen edellytyksistä. Myös tältä osin ehdotus vaikuttaa perustelulta

5. Valtion yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja tuottavan palvelukeskuksen toimitusjohtaja

- **Kommentit uuden 8 §:n 2 momentin lisäämisestä**

Ehdotuksen mukaan palvelukeskuksen toimitusjohtaja voisi ratkaista palvelukeskukselle kuuluvat asiat tai määrätä niiden ratkaisemista muulla organisaation tasolla. Tarkoitus on poistaa ratkaisutoimivallan epäselvyyksiä ja mahdollisia katvealueita siten, että palvelukeskuksessa olisi selkeästi määritelty toimivalta ratkaista kaikki palvelukeskukselle kuuluvat asiat.

Ehdotus on kannatettava ja poistaisi nykyisen epäkohdan, jossa päätöksenteonvastuuta on varmuudenvuoksi keskitetty toimitusjohtajalle epäselvän päätöksentekotoimivallan vuoksi ja virkavastuun toteutumisen varmistamiseksi.

6. Valtion yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja tuottavan palvelukeskuksen henkilöstö

- **Kommentit 9 §:n muuttamisesta**

Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi sen toinen virke, jonka mukaan palvelukeskuksen muu henkilöstö on työsopimussuhteessa. Tarkoituksena on mahdollistaa palvelukeskukselle tehtäväperusteiseen tarkoituksenmukaisuusharkintaan perustuva ja nykytilaa joustavampi eri palvelussuhdelajien käyttö.

Ehdotukseen ei ole huomauttamista.

7. Valtion yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja tuottavan palvelukeskuksen asiakkaat

- **Kommentit uuden 10 §:n 2 momentin lisäämisestä**

8. Integraatiopalvelujen tuottaja ja sen tehtävät

- **Kommentit uusien 13 § ja 14 §:n lisäämisestä**

Ei lausuttavaa.

9. Varautuminen ja palvelutuotannon häiriötilanteet

- **Kommentit uusien 15 §:n 3 ja 4 momentin lisäämisestä**

Ehdotuksen mukaan valtiovarainministeriö voisi palvelujen tuotannon ja käytön ensisijaisuus-, kiireellisyys- ja muussa tärkeysjärjestyksessä poiketa asianomaisten palvelujen tuottajien, asiakkaita ja ministeriöiden kuulemisvelvoitteesta, jos määrittelyn kohteena olevaa periaatetta ei olisi aiemmin vahvistettu ja periaatteen vahvistaminen viipymättä olisi tilanteen kiireellisyydestä, vakavuudesta tai erityisluonteesta johtuen välttämätöntä.

Valtiovarainministeriö voisi tällaisissa tilanteissa antaa ensisijaisuus-, kiireellisyys-, ja muuta tärkeysjärjittelyä koskevan periaatteen kuulematta asianomaisia palvelujen tuottajia, asiakkaita ja ministeriöitä. Määrittelyt olisi annettava tiedoksi asiakkaille ja ministeriöille heti, kun se voi tapahtua periaatteiden tarkoitusta vaarantamatta.

Tarkoituksena on varmistaa, että tärkeimmät yhteiset palvelut sekä niiden varaan rakennetut, viranomaisten toiminnan kannalta kriittiset tietojärjestelmät kyetään ylläpitämään tilanteissa, joissa palveluiden saatavuus tai luotettavuus on kiireellisen häiriötilanteen vuoksi vaarantunut. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi todennettu, välitön kyberuhka, joka olisi vaarantamassa viranomaisten toiminnan kannalta kriittisten tietovarantojen luottamuksellisuuden ja saatavuuden. Näissä tilanteissa pykälän 2 momentin velvoite kuulla asianomaisia palvelujen tuottajia, asiakkaita ja ministeriöitä voi aiheuttaa tarpeetonta viivettä tarvittavien turvaamistoimien käynnistämiseen.

Ehdotettu säännös on sinällään perusteltu näissä kuvatuissa ääritilanteissa. On kuitenkin syytä korostaa, että katkokset palveluissa aiheuttavat huomattavaa haittaa virastoille ja niiden asiakkaille. Sen vuoksi olisi olennaisen tärkeää, että periaatteet poikkeamiseen olisi mahdollisimman kattavasti kuvattu ja käsitelty palvelukeskuksen asiakkaiden kanssa etukäteen.

10. Esityksen vaikutukset organisaatiosi toimintaan

-

11. Muut kommentit

-

Mantere Eero

Patentti- ja rekisterihallitus - Eero Mantere johtava lakimies